

Economics and Administration, Tourism and Tourism Management, History, Culture, Religion, Psychology, Sociology, Fine Arts, Engineering, Architecture, Language, Literature, Educational Sciences, Pedagogy & Other Disciplines in Social Sciences

Vol:4, Issue:22
sssjournal.com

pp.4155-4163
ISSN:2587-1587

2018
sssjournal.info@gmail.com

Article Arrival Date (Makale Geliş Tarihi) 21/07/2018 | The Published Rel. Date (Makale Yayın Kabul Tarihi) 28/09/2018
Published Date (Makale Yayın Tarihi) 28.09.2018

CİNSİYETÇİ OLAYLARI BELİRLEME ÖLÇEĞİNİN TÜRKÇE FORMUNUN GEÇERLİK GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI

*VALIDITY AND RELIABILITY STUDY OF TURKISH VERSION OF THE SCHEDULE OF
SEXIST EVENTS*

Dr. Öğr. Üyesi Sevil ALBAYRAK

Kırıkkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, sevilalbayrak@kku.edu.tr,
Kırıkkale/Türkiye

Arş. Gör. Dr. Emel GÜLNAR

Kırıkkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, imel84@hotmail.com,
Kırıkkale/Türkiye

ÖZ

Amaç: Bu araştırma Cinsiyetçi Olayları Belirleme Ölçeğinin (COBÖ) Türkçe Formunun Geçerlik Güvenirliğini test etmek amacıyla yapılmıştır.

Yöntem: Araştırma, metodolojik olarak 180 çalışan kadın ile yapıldı. Klonoff & Landrine tarafından 20 maddeli 3 bölümlü ve dört faktörlü yapıda geliştirilen ölçek, orijinal çalışmada yüksek iç tutarlığa ($\alpha=0,92$) sahiptir. Verilerin değerlendirilmesinde kapsam geçerlik indeksi, Cronbach alfa, test-tekrar test, madde toplam puan korelasyonu, açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi kullanıldı.

Bulgular: Araştırmaya katılan kadınların %45,6'sı 26-35 yaş arasında ve %61,7'si evlidir. Kadınların % 64,4'ü akademik personel, %18,9'u temizlik görevlisi olarak çalışan taşeron firma çalışanı ve %16,7'si idari personeldir. Ölçeğin Kapsam Geçerlik İndeksi 0,80 üzerinde, Cronbach alfa katsayısı 0,90, madde toplam puan korelasyonları 0,40-0,68 ($p= .000$) arasındaydı. Altı haftalık test-tekrar test korelasyonu oldukça yüksekti ($r=.87$, $p= .000$). Faktör analizleri ölçeğin üç faktörlü yapıda olduğunu gösterdi. Doğrulayıcı faktör analizi ölçeğin uyum iyiliğinin yüksek olduğunu gösterdi.

Sonuç: COBÖ Türkçe versiyonu çalışan kadınlarda cinsiyetçi olayları ölçmede geçerli ve güvenilir kabul edilebilir.

Anahtar Sözcükler: Cinsiyetçi olaylar, ölçek, geçerlik ve güvenirlilik, Türkçe COBÖ

ABSTRACT

Aim: This study was conducted to test the validity and reliability of the Turkish version of the Schedule of Sexist Events (SSE).

Methods: The SSE was translated using translation and back-translation. This was a methodological study conducted with 180 working women. The scale was developed by Klonoff & Landrine in 20-item 3-part and four-factor structure. It has high internal consistency ($\alpha=0.92$) in the original study. Content validity index, Cronbach alpha, test-retest reliability, item total correlation, confirmatory and principal factor analysis were used to evaluation of data.

Results: Of the working women, 45.6% were 26-35 and married. Of the working women 64.4% are academic personnel, 18.9% are subcontractor employees and 16.7% are administrative staff. Content Validity Index of instrument was over 0.85, alpha reliability was .90, item-total correlations were between 0.40 and 0.68 ($p= 0.000$), during the course of 6 weeks test-retest reliability was high ($r = 0.87$, $p = 0.000$). Factor analysis yielded the survey consisting of three factors. Confirmatory factor analysis showed that the scale had a good fit.

Conclusion: The Turkish version of SSE can be considered valid and reliable in measuring sexist events in working women.

Keywords: sexist events, schedule, validity, reliability, Turkish SSE

1. GİRİŞ

Ayrımcılık her hangi bir nedenle hakların eşit olarak dağıtılmamasından kaynaklı olabilmektedir. Cinsiyet ayrımcılığı; toplumda kadınların temel hizmetlerden yoksun olması, fırsatlara ve kaynaklara sahip olmada erkeklere oranla eşit olmayan koşullarda yaşaması, şiddete uğraması, siyasette ve çalışma yaşamında düşük oranlarda temsil edilmesi biçiminde tanımlanmaktadır. Bir kişinin kadına, cinsiyetine dayalı olarak, bir erkeğe davrandığı veya davranacağından daha olumsuz ya da daha az olumlu davranması da cinsiyetçi ayrımcılık içinde yer almaktadır (Özaydınlık, 2014).

Biçimsel olarak eşitlikçi gözükken davranış veya uygulamaların sonradan kadın üzerinde ayrımcı etkiler yaratması da cinsiyetçi yaklaşım olarak görülmektedir (Özaydınlık, 2014). Cinsiyet ayrımcılığı bir kadının çocukluğundan itibaren başlayabilir. Aileleri tarafından kız çocuklarının erkek çocuklarına göre daha az eğitim hayatına dahil edilmeleri, çalışma hayatında kadınların daha az yer almalarına neden olmaktadır. Eğitimde yaşanan ayrımcılık sonradan çalışma hayatına yansımaktadır. Çalışma hayatında da kadınlar cinsiyet ayrımcılığına maruz kalabilmektedir (Özaydınlık, 2014; İleri, 2016). Çalışma hayatında yaşanan ayrımcılık ve taciz olaylarına yönelik yapılan araştırmalar ülkeler arasında farklılık göstermektedir. Bunun nedeninin kültürler arası farklılıktan ya da cinsiyet ayrımcılık ile ilgili olayların farklı şekilde sınıflandırılmasından kaynaklandığı belirtilmektedir. Ancak kadınların yaklaşık yarısının çalışma hayatı boyunca en az bir kez cinsel tacizle ya da aşağılanmayla karşılaştığı tahmin edilmektedir (Rospenda & Richman, 2005).

Cinsiyetçi yaklaşımlar kadınların sosyal statülerinde düşüklüğe, daha fazla yoksul olmaya ve daha sağlıksız koşullarda yaşamaya neden olabilmektedir. Ayrımcılığa maruz kalan kadınlar eğitim hakkı ve benzeri insan haklarının ihmal ya da ihlali ve sağlık hizmetlerine ulaşmada maddi zorluklar yaşayabilirler (Üner, 2008). Ayrıca yapılan bir çalışma kadınların kendilerini çoğunlukla güvende hissetmediklerini, kendilerini cinsel nesne olarak gördüklerini, cinsel suçlara uğramaktan korktuklarını ve bu durumun ruhsal olarak kendilerini etkilediğini göstermiştir (Watson ve ark., 2015).

Araştırmalar cinsiyet ayrımcılığının kadınların psikolojisini olumsuz olarak etkilediğini ortaya koymaktadır. Cinsiyetçi ayrımcılık kimlik oluşumunu olumsuz etkileyebilir (Anthis, 2002), cinsiyetçi yaklaşımlar sonrasında kadınlar depresyona girebilir, post-travmatik stres bozukluğu gibi çeşitli ruhsal sorunlar yaşayabilirler ev ayrıca cinsel yolla bulaşan hastalıklara sahip olmaları onların hem ruhsal hem de fiziksel durumlarını etkileyebilir (Landrine ve ark., 1995; Moradi & Subich, 2003; Berg, 2006; Bowleg ve ark., 2008; Fischer & Holz, 2010; Dale, 2013; DeBlaere & Bertsch, 2013; Stevens-Watkins ve ark., 2014).

Kadınların çoğunlukta olduğu hemşirelik mesleğinde de cinsiyet ayrımı geçmişte olduğu gibi günümüzde de etkisini sürdürmektedir. Bakım ve hemşirelik, yüzyıllar boyunca kadın ile birlikte tanımlanmış ve kadınlara özgü bir meslek olarak kalmıştır (Turan ve ark., 2011). Bu açıdan cinsiyetçi yaklaşımlar hemşireleri de ilgilendiren bir konu haline gelmiştir. Ülkemizde toplumsal cinsiyetçilik algısını belirlemeye yönelik ölçekler yer almaktadır. Ancak çalışan kadınların cinsiyetçi yaklaşıma uğrayıp uğramadığının ve bu yaklaşım sonucunda ruhsal olarak etkilenip etkilenmediklerinin belirlenmesini araştırırken kullanılacak ölçeğe rastlanmamıştır.

Cinsiyetçi olayları belirleme ölçeği, genel stres kuramsal modeline dayandırılmıştır. Ölçek, stresli olayların iki ana ölçütü olan Psikiyatrik Epidemiyoloji Araştırma Görüşmesi Yaşam Olayları Ölçeği (PERI-LES) (önceki yaşam olayları ölçeği) ve Hassles-F'den (zorluk sıklığı) sonra modellenmiştir. Bu nedenle, madde son zamanlarda (geçen yıl) ve tüm yaşamı boyunca bir kadının yaşamındaki çeşitli alanlardaki belirli cinsiyetçi olayların sıklığını (ancak tanımlamayı değil) değerlendirmek için kullanılabilir (Klonoff & Landrine, 1995). Ayrıca ölçeğe sonradan eklenen ölçeğin üçüncü bölümü cinsiyetçi olayların ne kadar stres yarattığını da ölçmektedir (Landrine, Klonoff & Gibbs 1995).

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Türü

Bu araştırma Cinsiyetçi Olayları Belirleme Ölçeğinin Türkçe Formunun Geçerlik Güvenirliğini test etmek amacıyla metodolojik olarak gerçekleştirilmiştir.

2.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklem Seçimi

Bu araştırma bir üniversitede çalışan kadınlarla yürütülmüştür. Araştırma verileri Mart- Haziran 2018 tarihleri arasında toplanmıştır. Ölçek geçerlilik güvenirlilik çalışmalarında her bir madde için 5-10 kişinin

yeterli olduğu bilgisi (Esin, 2014) nedeniyle 20 maddelik ölçek için araştırmaya katılmayı kabul eden ve altı hafta arayla ulaşılabilen 180 çalışan kadın araştırma kapsamına alınmıştır.

2.3. Veri Toplama Araçları

Çalışmanın verilerinin toplanmasında, çalışan kadınların yaş, medeni durum, eğitim durumu çalıştığı alan ve çalışma yılı gibi tanıtıcı özelliklerinin yer aldığı Kişisel Bilgi Formu ve Cinsiyetçi Olayları Belirleme Ölçeği kullanılmıştır.

Cinsiyetçi Olayları Belirleme Ölçeği (The Schedule of Sexist Events)

Cinsiyetçi olayları belirleme ölçeği (COBÖ) Klonoff & Landrine (1995) tarafından geliştirilmiş ve Landrine ve arkadaşları (1995) tarafından psikolojik etkilenmeyi belirlemek için ek yapılmış ve son halini almıştır (Klonoff & Landrine, 1995; Landrine ve ark., 1995). Ölçek cinsiyetçi olayların sıklığını ve değerlendirmesini ölçen 20 maddelik bir ölçektir.

Ölçekte üç alt ölçek yer almaktadır ve her alt ölçek dört alt boyuttan oluşmaktadır. Alt ölçekler yaşam boyu cinsiyetçi olayların sıklığını, son bir yıldaki cinsiyetçi olayların sıklığını ve bu olayların hangi düzeyde stres oluşturduğunu belirler. Ölçeğin dört alt boyutu; cinsiyetçi aşağılama ve sonuçları, uzak ilişkilerde cinsiyetçi ayırım, yakın ilişkilerde cinsiyetçilik ve işyerinde cinsiyetçi ayrımcılık olarak adlandırılmıştır.

Likert tipi COBÖ ilk olarak kişinin yaşam boyu cinsiyetçi olayları (çocukluğunuzdan şu ana kadar olan süre için) “1=hiçbir zaman 6=neredeyse her zaman oldu [% 70'den fazla]” ne kadar yaşadığını ölçer. İkincisinde geçen yıl içerisinde olan cinsiyetçi olayları ne kadar yaşadığını “1=hiçbir zaman olmadı- 6=hemen hemen her zaman oluyor” şeklinde ölçer. Son olarak bu durumun kişi için ne kadar stresli olduğunu belirten ifadeleri “1=hiç stresli değildi” ifadesinden “6=aşırı derecede stresliydi” ifadesine göre değerlendirir. Maddelerin toplamı yaşam boyu, son yıl ve stres düzeyi olarak ayrı ayrı değerlendirilir ve her biri için puanı 20-120 arasında değişebilir. Puanın yükselmesi daha fazla cinsiyetçi olay yaşandığını ifade eder. Yaşam boyu cinsiyetçi olaylar alt ölçeği, kabul edilebilir güvenilirliği belirleyen Cronbach alphanın 0,92 seviyesine sahiptir (Klonoff ve Landrine, 1995).

Ölçeğin Güvenirlik ve Geçerliliği

Dil eşdeğerliği-kültürel uyarılama

Cinsiyetçi olayları belirleme ölçeğinin çevirisi iki adımda gerçekleştirilmiştir. Birinci adımda halk sağlığı hemşireliği uzmanı, iyi İngilizce bilen bir kişi, bir halk sağlığı hemşireliği araştırma görevlisi ve hemşirelik esasları araştırma görevlisi tarafından orijinal ölçek Türkçeye çevrilmiştir. İkinci adımda ölçek üzerinde düzenlemeler yapılmış ve her iki dili bilen bir tercüman tarafından İngilizceye çevrilmiştir. Özgün form ile yapılan çeviri arasındaki farklılıklar incelenmiş ve anlaşılmayan noktalar gözden geçirilerek düzenlemeler yapılmıştır.

Uzman görüşü için, özgün ve Türkçeye çevrilmiş olan ölçek bir Türkçe dil uzmanı, bir sosyolog, bir kadın araştırmaları üzerine çalışan politikacı, beş halk sağlığı hemşireliği uzmanı olmak üzere sekiz uzman görüşüne başvurulmuştur. Uzmanlardan her bir ölçek maddesini 1-4 arasında puanlayarak değerlendirmesi istenmiştir. 1 puan uygun değil, 2 puan maddenin uygun şekilde değiştirilmesi gerekir, 3 puan uygun ancak küçük değişiklik gerekli ve 4 puan çok uygun şeklindedir. CVI skoru 0.80 ve üzerinde ise uygun olarak değerlendirilir (Esin, 2014). Uzmanlar her bir maddeyi dil ve yapı bakımından değerlendirerek 1-4 puan arasında puan vermişlerdir. Her bir soru için yapılan değerlendirmede 3 ve 4'ün altında çıkan sonuç olmamıştır. Değerlendirmede 3 puan alan sorular yeniden gözden geçirilmiştir.

2.4. Ön uygulama

Cinsiyetçi olayları belirleme ölçeği dil eşdeğerliği ve uzman değerlendirmeleri yapıldıktan sonra veri toplama araçlarındaki ifadelerin anlaşılabilirliğini değerlendirmek için yapılan ön uygulama için kurum içinde çalışan 20 kadınla görüşme yapılmıştır. Maddelerin anlaşılıp anlaşılmadığı değerlendirilmiş ve sorularda anlaşılmayan bölüm olmadığı için değişiklik yapılmamıştır. Ön uygulamaya katılan 20 kadın araştırma kapsamına alınmamıştır.

2.5. Verilerin Toplanması

Araştırmaya katılan kadınlara araştırmanın amacı ve veri toplama formları ile ilgili gerekli bilgiler verilmiştir. İlk test için 220 çalışan kadına ulaşılmış ve kadınlar veri toplama formlarını yaklaşık 20-25 dakikada doldurmuşlardır. Test-tekrar test analizi için aynı kadınlara altı hafta sonra tekrar ulaşıp aynı

formları yeniden doldurmaları istenmiştir. Ancak 32 kadına yeniden ulaşılamamış sekiz kadında veri toplama formlarını tam doldurmadıkları belirlenmiş test-tekrar test analizi 180 kadından alınan verilere uygulanmıştır.

2.6. Verilerin Analizi

Veriler SPSS ve AMOS istatistik paket programlarında değerlendirilmiştir. Güvenirlilik analizleri kapsamında iç tutarlılık analizi için cronbach alfa katsayısı, madde-toplam puan analizi ve test-tekrar test güvenirliliği için pearson korelasyon analizi uygulanmıştır. Kapsam geçerliliği için alınan uzman görüşlerinin uyumluluk analizi için CVI skoru, yapı geçerliliği için açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Örneklemde elde edilen verinin anketin orijinal faktör yapısına uyumluluğu Ki-kare Uyum Testi (Chi-square Goodness), Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü (RMSEA), Standardize Ortalama Hataların Karekökü (SRMR), Karşılaştırmalı Uyum İyiliği (CFI), Normlaştırılmamış Uyum İndeksi (NNFI) ve Uyum İyiliği İndeksi (GFI) ile değerlendirilmiştir. Önemlilik $p < 0,05$ olarak değerlendirilmiş ve güven aralığının %95 düzeyinde olduğu tahmin edilmektedir.

2.7. Araştırmanın etik yönü

Ölçeğin geçerlik güvenirlik çalışması için Dr. Landrine'den e-posta yoluyla izin alınmıştır. Kırıkkale Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulundan (No: 6 tarih 15.06.2016) etik onay alınmıştır. Araştırmanın yapılacağı üniversiteden yazılı izin, araştırma kapsamına alınan kadınlardan yazılı ve sözlü onay alınmıştır.

3. BULGULAR

Araştırmaya katılan kadınların %7,8'i 18-25 yaş arasında, %45,6'sı 26-35 yaş arasında, %23,3'ü 35-40 yaş arasında, %11,7'si 40-45 yaş arasında, %11,7'si 45 yaşın üzerinde ve % 61,7'si evlidir. Kadınların %12,2'si lise ve altında eğitim almış, %25,5'i üniversite eğitimini tamamlamış, %28,9'u yüksek lisans ve %33,3'ü doktora yapmıştır. Kadınların % 64,4'ü akademik personel, %18,9'u temizlik görevlisi olarak çalışan taşeron firma çalışanı ve %16,7'si idari personeldir. Kadınların çalışma süreleri incelendiğinde, kadınların %6,1'inin bir yıldan az çalıştığı, %26,1'inin 1-5 yıl arasında çalıştığı, %37,8'nin 5-10 yıl arasında çalıştığı ve %30,0'unun 11 yıl ve üzerinde çalıştığı belirlenmiştir.

3.1. Güvenirlik

3.1.1. Test-Tekrar Test Güvenirliği (Zamana Karşı Değişmezlik)

Cinsiyetçi olayları belirleme ölçeği çalışan kadınlara altı hafta arayla iki kez uygulandıktan sonra ölçeğin alt boyutlarının değişmezlik yani test-tekrar test güvenirlik katsayısı Pearson Korelasyonu ile değerlendirildi. COBÖ'nin yaşam boyu cinsiyetçi olayların sıklığı, son bir yıldaki sıklık ve stres düzeyi alt başlıklarının her birinin üç alt boyutunun test-tekrar test puanları arasında istatistiksel olarak pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu saptandı (**Yaşam boyu sıklık:** Cinsiyetçi Aşağılama ve Sonuçları Alt Boyutu: $r=0,80$ $p=0,000$, Uzak ve Yakın İlişkilerde Cinsiyetçi Ayırım Alt Boyutu: $r=0,89$ $p=0,000$, İşyerinde Cinsiyetçi Ayırmıcılık Alt Boyutu: $r=0,87$ $p=0,000$, Toplam: $r=0,88$ $p=0,000$ **Son bir yıldaki sıklık:** Cinsiyetçi Aşağılama ve Sonuçları Alt Boyutu: $r=0,77$ $p=0,000$, Uzak ve Yakın İlişkilerde Cinsiyetçi Ayırım Alt Boyutu: $r=0,90$ $p=0,000$, İşyerinde Cinsiyetçi Ayırmıcılık Alt Boyutu: $r=0,88$ $p=0,000$, Toplam $r=0,87$ $p=0,000$, **Stres düzeyi:** Cinsiyetçi Aşağılama ve Sonuçları Alt Boyutu: $r=0,81$ $p=0,000$, Uzak ve Yakın İlişkilerde Cinsiyetçi Ayırım Alt Boyutu: $r=0,83$ $p=0,000$, İşyerinde Cinsiyetçi Ayırmıcılık Alt Boyutu: $r=0,88$ $p=0,000$, Toplam $r=0,87$ $p=0,000$ (Tablo 1)).

Tablo 1. Cinsiyetçi olayları belirleme ölçeğinin güvenirliği ($n_2:180^*$)

Alt ölçekler	Alt boyutlar	Alt boyut madde sayısı	Madde toplam puan korelasyon	İç tutarlılık kat sayısı (Cronbach alpha)	Test tekrar test güvenirliği**
Yaşam boyu sıklık	Cinsiyetçi aşağılama ve sonuçları	7	0,57-0,76	0,88	0,80
	Uzak ve yakın ilişkilerde cinsiyetçi ayırım	6	0,32-0,71	0,78	0,89
	İşyerinde cinsiyetçi ayırmıcılık	4	0,62-0,72	0,84	0,87
	Toplam	17	0,39-0,72	0,91	0,88

Tablo 1 (Devamı). Cinsiyetçi olayları belirleme ölçeğinin güvenilirliği (n₂:180*)

Son bir yıldaki sıklık	Cinsiyetçi aşağılama ve sonuçları	7	0,49-0,70	0,84	0,77
	Uzak ve yakın ilişkilerde cinsiyetçi ayırım	6	0,53-0,77	0,86	0,90
	İşyerinde cinsiyetçi ayrımcılık	4	0,53-0,78	0,84	0,88
	Toplam	17	0,46-0,71	0,92	0,87
Stres düzeyi	Cinsiyetçi aşağılama ve sonuçları	7	0,56-0,69	0,85	0,81
	Uzak ve yakın ilişkilerde cinsiyetçi ayırım	5***	0,33-0,70	0,76	0,83
	İşyerinde cinsiyetçi ayrımcılık	4	0,51-0,79	0,83	0,88
	Toplam	16	0,40-0,68	0,90	0,87

*veriler ikinci kez uygulama yapılan kişilerin verdiği yanıtlar üzerinden ve yeni oluşturulan alt gruplar üzerinden değerlendirilmiştir.
**Tüm korelasyonlar (pearson) istatistiksel olarak anlamlı ve p<0,001 dir.
***bu alt boyuta giren 20. soru stres düzeyinde sorulmamaktadır.

3.1.2. İç Tutarlılık Analizi

Cinsiyetçi olayları belirleme ölçeğinin alt ölçek ve alt boyutlarının Cronbach alfa katsayıları sırasıyla **Yaşam boyu sıklık**: “Cinsiyetçi Aşağılama ve Sonuçları” 0,88, “Uzak ve Yakın İlişkilerde Cinsiyetçi Ayırım” 0,78, “İşyerinde Cinsiyetçi Ayrımcılık” 0,84, **Toplam** 0,91, **Son bir yıldaki sıklık**: “Cinsiyetçi Aşağılama ve Sonuçları” 0,84, “Uzak ve Yakın İlişkilerde Cinsiyetçi Ayırım” 0,86, “İşyerinde Cinsiyetçi Ayrımcılık” 0,84, **Toplam** 0,92, **Stres düzeyi**: “Cinsiyetçi Aşağılama ve Sonuçları” 0,85, “Uzak ve Yakın İlişkilerde Cinsiyetçi Ayırım” 0,76, “İşyerinde Cinsiyetçi Ayrımcılık” 0,83, **Toplam** 0,90 olarak belirlendi (Tablo 1).

3.1.3. Madde-Toplam Puan Korelasyon Analizi

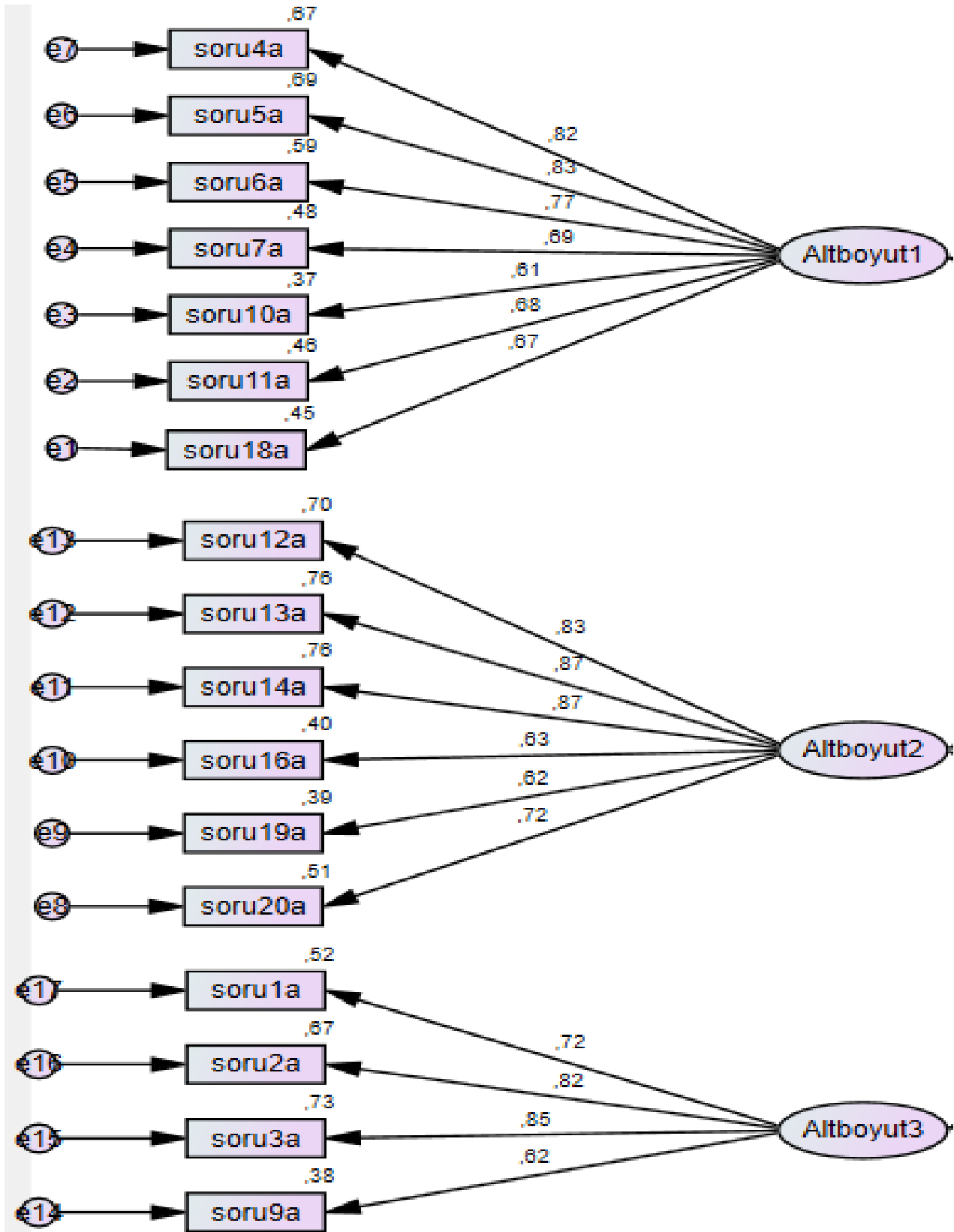
Cinsiyetçi olayları belirleme ölçeğinin **Yaşam boyu sıklık** alt ölçeğindeki alt boyutlarının madde toplam puan korelasyon katsayılarının 0,32 ile 0,76, **Son bir yıldaki sıklık** alt ölçeğindeki alt boyutlarının madde toplam puan korelasyon katsayılarının 0,49 ile 0,78, **Stres düzeyi** alt ölçeğindeki alt boyutlarının madde toplam puan korelasyon katsayılarının 0,33 ile 0,79 arasında değiştiği belirlendi (Tablo 1).

3.2. Yapı Geçerliliği

Yapı geçerliliği için açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizine bakılmıştır. Veri setinin faktör analizine uygunluğunu değerlendirmek için yapılan testlerde (Esin, 2014) Kaiser-Meyer-Olkin (KMO):0,932 ve Bartlett's Küresellik testi p=0,001 anlamlılık düzeyinde bulunmuştur (X²: 2429,633; sd:190). Verilerin faktör analizine uygun olduğu belirlenmiştir.

Açımlayıcı faktör analizi 4 aşamada gerçekleştirilmiştir. Faktör yükleri birbirine çok yakın bulunduğu için her bir aşamada bir soru, toplam üç soru (8,15,17) ölçekten çıkartılmış ve faktörler dört alt boyuttan üç alt boyuta indirilerek yeniden isimlendirilmiştir. Birinci ve dördüncü alt boyuttaki sorular değiştirilmediği için alt boyut isimleri aynı kalmıştır ancak ikinci ve üçüncü alt boyutta ayrılan yakın ve uzak ilişkiler birleştirilmiştir. Böylece birinci alt boyut olan cinsiyetçi aşağılama ve sonuçları 4,5,6,7,10,11 ve 18. Sorulardan (toplam 7 soru), uzak ve yakın ilişkilerde cinsiyetçi ayırım 12,13,14,16,19,20. sorulardan (toplam 6 soru) ve işyerinde cinsiyetçi ayrımcılık 1,2,3 ve 9. sorulardan (toplam 4 soru) oluşmuştur. Yaşam boyu sıklık ve son bir yıldaki sıklık varyansları birbirine çok yakın bulunmuştur (sırasıyla 66,030; 66,299).

Bu bölümde, ölçeğin üç boyutuna ait 17 maddelik yapısının doğrulanıp doğrulanmadığını değerlendirmek amacıyla Doğrulayıcı Faktör Analizi uygulanmıştır. Yaşam boyu sıklık ve son bir yıldaki sıklık varyansları birbirine çok yakın bulunduğu için doğrulayıcı faktör analizi yaşam boyu sıklık için ve ilk verilerde uygulanmıştır. İstatistiksel olarak anlamlı olmayan t değerine sahip maddeler de incelenmiştir. Path diagramı Şekil 1'de yer almaktadır.

Ki-kare=230,019, df=111, p değeri=0.001, RMSEA=0.077

Şekil 1. Cinsiyetçi olayları belirleme ölçeğine ait Path Diagramı

Uyum indeksleri X^2/p değeri: 230,019/0,001 serbestlik derecesi:111, X^2/sd : 2,072, RMSEA/p:0,077($p < 0,05$), SRMR:0,065, CFI:0,98, NNFI:0,98, NFI:0,96 ve GFI:0,88 olarak bulunmuştur (Tablo 2). Bu ölçeğin faktöryel yapısını gösteren modelin gözlenen değişkenleriyle faktörleri arasındaki ilişkiyi gösteren katsayılar incelendiğinde, tüm katsayıların yeterli düzeyde olduğu sonucuna varılmıştır (Guillemín ve ark., 1993; Bullinger ve ark., 1994; Cole 1987; Esin, 2014; Kline, 2005; Sümer, 2000). DFA ile hesaplanan uyum

istatistikleri dikkate alındığında, ölçeğin daha önce belirlenen yapısının toplanan verilerle yüksek düzeyde uyum sağladığına karar verilmiştir. İstatistiksel olarak anlamlı olmayan t değerine sahip maddelerde incelenmiş ve tüm değerler 1,96'dan büyük olduğu için model doğrulanmıştır.

Tablo 2. Uyum İyiliği Test Sonuçları

Uyum indeksi	Doğrulayıcı faktör analizi sonuçları
X ² /p değeri	230,019/ 0,001
Serbestlik derecesi	111
X ² /serbestlik derecesi	2,072
RMSEA/p	0,077/(p<0,05)
SRMR	0,065
CFI	0,98
NNFI	0,98
NFI	0,96
GFI	0,88

X²: Ki Kare; RMSEA: Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü; SRMR: Standardize Ortalama Hataların Karekökü; CFI: Karşılaştırmalı Uyum İndeksi; NNFI: Normlaştırılmamış Uyum İndeksi; GFI: Uyum İyiliği İndeksi

4. TARTIŞMA

Bu bölümde COBÖ Türkçe formunun geçerlik güvenirliğini test etmek amacıyla yapılan açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri sonucu elde edilen bulgular daha önce bu ölçek kullanılarak yapılmış çalışma bulgularıyla karşılaştırılarak tartışılmıştır. Cinsiyetçi ayrımcılık kültürel farklılıklardan etkilenerek ülkeler ve bölgeler arasında sıklığı ve etkisi değişen olaylardır (Rospenda & Richman, 2005). Bir kültüre uygun olan ölçüm aracı başka bir kültürde geçerli olmayabilir.

Cinsiyetçi olayları belirleme ölçeği ilk olarak Amerika'da Klonoff & Landrine (1995) tarafından geliştirilmiştir. Daha sonra Landrine ve arkadaşları (1995) tarafından psikolojik etkilenmeyi belirlemek için ek yapılmış ve son halini almıştır (Klonoff & Landrine, 1995; Landrine ve ark., 1995). Stresi belirlemek için gündelik olarak yaşanabilecek, önemsiz ancak can sıkıcı olaylar ve büyük, hayatı etkileyen kalıcı olaylar düşünülerek hazırlanmıştır. Ölçeğin orijinalinde ve ölçeğin kullanıldığı çalışmalarda cronbach alpha katsayısı bu araştırmadakine benzer olarak oldukça yüksek bulunmuştur (Anthis, 2002; Klonoff & Landrine, 1995; Landrine ve ark., 1995; Matteson & Moradi, 2005).

Matteson & Moradi (2005) üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmada doğrulayıcı faktör analizi yerine temel bileşenler analizini kullanmış ve ölçeği iki alt boyutta (mahrem/kişisel cinsiyetçi olaylar ve toplum bağlamında haksız yaklaşımlar) incelemiştir. Afro-Amerikan siyahi kadınlar üzerinde yapılan COBÖ doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarına göre ölçek yaşam boyu ve son bir yıl için değerlendirilmiş ve üç alt boyut (cinsiyet ayrımcılığı ve sonuçları, okulda/işyerinde haksız cinsiyetçi olaylar ve yakın ve uzak ilişkilerde adaletli olmayan yaklaşımlar) tanımlanmıştır (Deblaere & Moradi, 2008). Bu araştırmada orijinal ölçekten farklı olarak açımlayıcı faktör analizi sonrasında, stres düzeyi de dahil ölçek üç alt boyut (cinsiyetçi aşağılama ve sonuçları, uzak ve yakın ilişkilerde cinsiyetçi ayırım ve işyerinde cinsiyetçi ayrımcılık) olarak belirlenmiştir. Ölçeğin tamamı çalışan kadınların yaşamları boyunca ve son bir yılda karşılaştıkları cinsiyetçi olayları belirleyebilir. İşverenler çalışanlarının geçmiş deneyimleri hakkında bilgi edinebilir. Ayrıca ölçeğin alt boyutları ile yaşam motivasyonu, iş yeri memnuniyeti gibi durumları ve bu durumun yarattığı stres düzeyi karşılaştırılabilir (Matteson & Moradi, 2005).

Ölçek farklı çalışmalarda farklı şekillerde de kullanılmıştır. Örneğin Thomas, Witherspoon & Speight (2008) sorulara "siyah kadın olmak" şeklinde ekleme yapmışlardır. Bowleg ve arkadaşları (2008) ölçeği HIV olan kişilere yönelik değiştirmiş ve stres düzeyini 4 lü likert olarak incelemiştir.

Ölçeğin 20. maddesi anlam bakımından diğer maddelerden ayrılmakla birlikte faktör yükü bakımından ölçeğin bütününde yer alması gereklidir. 20. soru ölçek bütününde değerlendirmeye alınmalıdır (Klonoff & Landrine, 1995). Ancak kişinin yaşadığı olayların hayatında bıraktığı etkisi ile ilgili düşüncesi ayrıca bu soruyla ortaya konulabilir.

Bu ölçek Afro-Amerikan siyahi kadınlar üzerinde, lezbiyen, homoseksüel kadınlarda ve öğrenciler üzerinde de yapılmış ve kullanılabilirliği belirtilmiştir. Kadınların maruz kaldığı ırkçılık ve cinsiyetçi olaylar belirlenmiştir (Harper, 2008; DeBlaere & Moradi, 2008; Stevens-Watkins ve ark., 2014; Thomas ve ark., 2008). Cinsel tercihleri birbirinden farklı kadınların yaşadıkları ruhsal sorunlarla cinsiyetçi olayların karşılaştırılmasında da kullanılmıştır (DeBlaere & Bertsch, 2013; Stevens-Watkins ve ark., 2014).

Toplumsal cinsiyet eşitliği ülkemizde iller bazında farklılık göstermektedir. Her bölgede cinsiyet eşitliğinden söz etmek mümkün değildir (Demirdirek & Şener, 2014; İleri, 2016). Toplumsal cinsiyet eşitliğinin daha az olduğu illerde cinsiyetçi olayların kadınlar üzerindeki etkisi değerlendirilebilir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç olarak; COBÖ 17 sorudan, üç alt ölçekten ve üç alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin Türkçe versiyonunun doğrulayıcı faktör analizi sonucunda, uyumunun iyi olduğu ve çalışan kadınların yaşadıkları cinsiyetçi olayları belirlemede kullanılabileceği belirlenmiştir. Bu araştırma kişinin genel sağlık sorunlarıyla ilgili bilgi içermemektedir. Bu nedenle kişilik özellikleri ve bireyin sağlık soruları ile ilişkilerini incelemek için ölçeğin alt boyutları ile karşılaştırma yapılabilir. Bu ölçek ayrıca cinsiyetçi olayların kadınların kendilerini cinsel nesne olarak görmelerine etki edip etmediğini ve bu durumun kendilerini etkileyip etkilemediğini belirlemede de kullanılabilir. Irkçılık olaylarında COBÖ'nin kullanımının araştırmalarda yer alması ırkçılığa benzer şekilde cinsiyetçi ayrımcılığın göçmen kadınlarda, yaşadığı yerin dışında eğitim gören kız öğrencilerde de görülebileceğini düşündürülebilir. Ancak bu araştırma çalışan kadınlar üzerinde gerçekleştirildiği için çalışmayan, farklı cinsel tercihi olan kadınlar, göçmen kadınlar ya da öğrenciler üzerinde yeniden yapılandırılması gerekebilir. Bu ölçek sosyal ve sağlık alanında çalışan profesyoneller tarafından kullanılabilir.

KAYNAKLAR

- Anthis, K.S. (2002). "The Role of Sexist Discrimination in Adult Women's Identity Development", *Sex Role*, 4(9-10):447-484.
- Berg, S.H. (2006). "Everyday sexism and posttraumatic stress disorder in women: A correlational study " *Violence Against Women*, 12(10): 970-988. DOI: 10.1177/1077801206293082.
- Bowleg, L., Neilands, T.B. & Choi, K.H. (2008). "Evaluating the Validity and Reliability of a Modified Schedule of Sexist Events: Implications for Public Health Research on Women's HIV risk behaviors", *Women & Health*, 47(2): 19-40, DOI: 10.1080/03630240802092175.
- Bullinger, M., Anderson, R., Cella, D. & Aaronson, N. (1994). "Developing and evaluating cross-cultural instruments from minimum requirements to optimal models", *Quality of Life Research*, 2: 451-459.
- Cole, D.A. (1987). "Utility of confirmatory factor analysis in test validation research.", *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 55: 584-594.
- Dale, H.E. (2013). "Relationship of Discrimination and Early Life Socioeconomics on Health Outcomes in Healthy Young African American Women", the Degree Doctor of Philosophy in the Graduate School of The Ohio State University, USA.
- DeBlaere, C. & Bertsch, K.N. (2013). "Perceived sexist events and psychological distress of sexual minority women of color: The moderating role of womanism", *Psychology of Women Quarterly*, 37(2): 167-178. DOI: 10.1177/0361684312470436.
- Deblaere, C. & Moradi, B. (2008). "Structures of the schedules of racist and sexist events: confirmatory factor analyses of African American women's responses", *Psychology of Women Quarterly*, 32: 83-94.
- Demirdirek, H. & Şener, Ü. (2014). 81 İl İçin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Karnesi, Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı Yayını, Matsa Basımevi, Ankara.
- Esin, M.N. (2014). "Veri toplama yöntem ve araçları- veri toplama araçlarının güvenilirlik ve geçerliği". (Eds. Erdoğan S, Nahcıvan N, Esin MN), *Hemşirelikte Araştırma: Süreç. Uygulama ve Kritik*, ss. 225, Nobel Tıp Kitabevi Tic. Ltd. Şti. İstanbul.
- Fischer, A.R. & Holz, K.B. (2010). "Testing a model of women's personal sense of justice, control, well-being, and distress in the context of sexist discrimination", *Psychology of Women Quarterly*, 34: 297-310. doi:10.1111/j.1471-6402.2010.01576.x
- Guillemin, F., Bombardier, C. & Beaton D. (1993). "Cross-cultural adaptation of health-related quality of life measures: Literature review and proposed guidelines", *Journal of Clinical Epidemiology*, 46: 1417-1432.
- Harper, A.J. (2008). "The Relationship between Experiences of Sexism, Ambivalent Sexism, and Relationship Quality in Heterosexual Women", the Degree of Doctor of Philosophy, A Dissertation Submitted to the Graduate Faculty of Auburn University, Auburn, Alabama.

- İleri, Ü. (2016). “Sosyal politikalarda kadın ve cinsiyet ayrımcılığı ile ilgili başlıca uluslararası ve ulusal hukuki düzenlemeler”, *Hak-İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 5(12):128-153.
- Kline, R.B. (2005). *Principles and Practice of Structural Equation Modeling* (2nd Edition ed.), The Guilford Press, New York.
- Klonoff, E. A., Landrine, H. (1995). “The schedule of sexist events”, *Psychology of Women Quarterly*, 19(4): 430-472.
- Landrine, H., Klonoff, E.A. & Gibbs, J. (1995). “Physical and psychiatric correlates of gender discrimination. An Application of the schedule of sexist events”, *Psychology of Women Quarterly*, 19: 473-492.
- Matteson, A.V. & Moradi, B. (2005). “Examining the structure of the schedule of sexist events: replication and extension”, *Psychology of Women Quarterly*, 29: 47–57.
- Moradi, B. & Subich, L.M. (2003). “A concomitant examination of the relations of perceived racist and the sexist events to psychological distress for African American women”, *Counseling Psychologist*, 31: 451–469. DOI: 10.1177/0011000003254767.
- Özaydınlık, K. (2014). “Toplumsal cinsiyet temelinde Türkiye’de kadın ve eğitim”, *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 14(33):93-112. ISSN: 2148-9424. DOI: 10.21560/spcd.03093.
- Rospenda, K.M. & Richman, J.A. (2005). “Harassment and discrimination”, (Eds. J Barling, EK Kelloway, MR Frone), *Handbook of Work Stress*, pp. 149–88, Thousand Oaks, CA: Sage.
- Stevens-Watkins, D., Perry, B., Pullen, E., Jewell, J. & Oser, C.B. (2014). “Examining the associations of racism, sexism, and stressful life events on psychological distress among African-American Women”, *Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology*, 20(4): 561–569. DOI:10.1037/a0036700.
- Sümer, N. (2000). “Yapısal eşitlik modelleri: Temel kavramlar ve örnek uygulamalar”, *Türk Psikoloji Yazıları*, 3(6): 49-74.
- Thomas, A.J., Witherspoon, K.M. & Speight, S.L. (2008). “Gendered racism, psychological distress, and coping styles of African American women”, *Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology*, 14: 307–314.
- Turan, N., Öztürk, A., Kaya, H. & Aştı Atabek, T. (2011). “Toplumsal cinsiyet ve hemşirelik”, *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, 4(1):167-173.
- Üner, S. (2008). *Toplumsal Cinsiyet Eşitliği. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü*, Ankara.
- Watson, L.B., Marszalek, J.M., Dispenza, F. & Davids, C.M. (2015). “Understanding the relationships among white and African American women’s sexual objectification experiences, physical safety anxiety, and psychological distress”, *Sex Roles*, 72:91–104. <http://dx.doi.org/10.1007/s11199-014-0444-y>.